

KOLOZSI ORSOLYA

Acsai Roland: Csonthavazás

Napkút, 2018

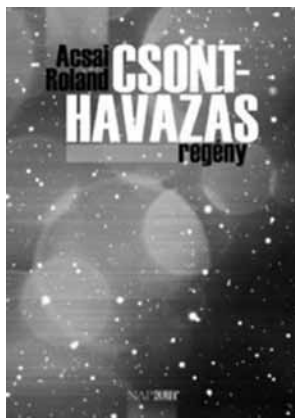
KOLOZSI ORSOLYA (1980) Budapest

Acsai Roland több mint húsz éve van jelen az irodalmi színtéren, folyamatosan publikál, elsősorban lírikusként ismert, de mindhárom műnemben szerzett tapasztalatokat, fordít és gyerekkönyveket is ír. Legutóbbi könyve, a *Csonthavazás* a disztópia (negatív világ- és társadalomvízió) és a fantasy elemeket elegyítő ifjúsági(?) regény. A kis terjedelmű kötet egyszerű, letisztult borítóján havazik, és ez a címmel egybehangzóan utal a szöveg központi motívumára, a hóesésre. A történet elején csontok hullnak az égből, keselyűk lesnek a halottakra, a titkosrendőrség tudatosan ritkítja az embereket egy olyan világban, ahol már jó ideje nem születnek gyerekek. Ez a szörnyű (egyébként Budapestre emlékeztető) hely a disztópia műfajához kapcsolja a szöveget, s egyúttal belépteti abba a trendbe, amely egyre erősödni látszik mind a magyar, mind a világirodalomban. Az elmúlt évek negatív utópiái között akad társadalmi-politikai színezetű (Potozky László: *Égéstermék*; Sayfo Omar: *Allah tágas földje*) vagy általánosabb érvényű (Totth Benedek: *Az utolsó utáni háború*) regény is, de Acsai könyvének egyik színvonallát sem sikerül elérnie. Ennek okát persze kereshetnénk a fülszövegben implikálódó szétválasztásban: „Ugyanolyan otthonosan mozog a szépirodalomban, a mesében, a fantasyben és a disztópiában.” Mondhatnánk, hogy nem szépirodalmat akart írni, hanem disztópiát/fantasyt, de ez a szétválasztás meglehetősen furcsa, hiszen míg a *szépirodalmi* jelző inkább egyfajta minőséget, a mondat többi része irodalmi műfajokat jelöl. Egy jól megírt disztópia vagy fantasy miért ne lehetne szépirodalom?

Nem az a probléma a kötettel, hogy nem „magas” irodalmi témát választ, vagy hogy olyan műfajokat elegyít, amelyeket sokan a populáris, szórakoztató irodalom kategóriájába sorolnak, hanem az, hogy az általa választott műfaj(ok) követelménye(i)nek sem képes maradéktalanul megfelelni. A *Csonthavazás* nagyon jó ötleteket tartalmaz, érthető és gazdag a szimbólumrendszere, de ezek az ötletek mintha nem lennének elég részletesen kibontva. A regényt olvasva az az érzésünk támadhat, hogy egy izgalmas, fantáziadús szüzsé nem

lett kellőképpen kidolgozva, mintha valamiért siettett volna a szerző, és ahelyett, hogy részletgazdagon elidőzött volna az egyes helyszíneknél, történetelemeknél, inkább csak felvázolta azokat. Ez a történet sokkal nagyobb terjedelmet igényelt volna, hogy ne legyen szinte minden fejezetben hiányérzete az olvasónak. A főhős, Per jellemfejlődése, a gonosz hatalomtól való elfordulása és a jó melletti kiállása, a kislánnyal szövődő kapcsolata vagy az Ethümia személyében rátaláló szerelem ábrázolása egyenként is nagyobb téma, mint amit ez a rövid szöveg elbír. Nagyon jó lett volna részletesebben megismerni az egyes szereplők múltját vagy akár gondolataikat, vívódásaikat. A főhős „pálfordulásának” háttérében álló lélektani kifejtés is egy nagyon érdekes szelete lehetett volna a szövegnek, de nagyjából csak annyit tudunk meg, hogy az osztag tagjaként telepátiával távvezérelt, lélektelen géppé változtatott Per egyik pillanatról a másikra (újra) jó emberré válik: „A robbanással Perben is szétrobbant valami. Mit tettem?!” Annyi derül csak ki, hogy az első angyal megölése után (talán mert az angyal szétrobbant koponyájából csontrepeszek kerültek a szívébe) nem képes többé teljesíteni feljebbvalói parancsait, és az osztag ellen kezd el dolgozni. Az elnagyoltság miatt lehet az is, hogy sok esetben kiszámíthatóvá válik a cselekmény, szinte érezzük, hiszen a történetnek gyorsan, minden szálát elvarrva be kell fejeződnie.

Az Acsai költészetéből jól ismert letisztult, puritán nyelv ebben a formában is jól működik. Rövid, velős mondatainak egy része szállóigeiként is működhetne, egyszerűségében és áttetszőségében is tökéletes nyelvet talált, csak néha billen át patetikus, esetleg közhelyes mondatokba. Per karakterfejlődése áll a középpontban, azé az emberé, aki a gonosz melletti kiállása ellenére megtalálja magában a jót, és elkezd követni. Ezzel egy időben nem csupán a világot szabadítja fel, de rátalál a szerelem, sőt, Hannával való találkozására révén saját gyerekkora, a gyermeki ártatlanság és a családi kötelék is megjelenik az életében. A gonosz erők által uralt világban végül a jó

erői győzedelmeskednek, a főhős Per, az életre keltett angyalok, a szerzetesek és a főpapnő segítségével. A világ megmenekül, a csontok helyett, mint a kegyelem, végül hullni kezd az igazi, fehér

hó. Ha mélységekkel, árnyalatokkal bomlott volna ki ez a szépen kitalált történet, egy szórakoztató, gondolkodtató kötetet tartanánk a kezünkben, így azonban ez csak részben sikerült.

ARTZT TÍMEA (1977) Monor

ARTZT TÍMEA és boldogan éltek? – mesehősnők utóélete

CSER, 2018

Mi húzódik az Óperenciás-tengeren, a tanulságon és a „boldogan éltek, míg meg nem haltak” záró formuláján túl? A mesék kétpólusú világában az igaz győzelmet arat, a talmi lelepleződik, a bölcs megleckézteti az ostobát, az önzetlen jószág – szépséggel párosítva – jutalmat nyer. Kevés vonással rajzolt karakterek küzdenek a boldogságért, céljuk egy ép és igazságos, harmonikus világ meghódítása és otthonossá tétele. De milyen élete lesz Csipkerózsikának, Hófehérkének vagy Hamupipőkének az esküvő után? Képes lesz-e Piroška feldolgozni a farkaskalandot, Pöttyös Panni a felnőtte válást, Dorothy pedig Kansas örökös szürkeségét? Mi történik a hősnőkkel, ha vége van a mesének? Ez a kérdés hívta életre a Szederkényi Olga által szerkesztett kötetet a CSER Kiadó megbízásából.

Tizenöt kortárs magyar író – és Parti Nagy Lajos – szövegének olvasásakor az alkotói döntések nyomon követése tűnik a legizgalmasabbnak. Kiket kértek fel, ők melyik mesét és témalehetőséget ragadták meg; mennyire maradtak a műfaj és motívumrendszer keretein belül; kapcsolódtak-e korábbi alkotásaik stílusához, jelenlegi életszakaszukhoz vagy nem?

Rakovszky Zsuzsa Alice-e az öregkorral és a demenciával küzd (*A hazug tükör*), Halász Rita elbeszélője Dorothy lánya, akinek el kell fogadnia, hogy édesanyját már csak *A forgószél* viheti vissza a színek birodalmába. Arany Lúcia – írói álnév, róla semmi személyes nem tudható –, mily meglepő, Hamupipőke történetét folytatja (*Másnap*). Pipőt nászészakája *Másnapján* egy aprócska csokifíu ébreszti, míg hercege Abszurdisztán küldöttségével tárgyalt. Eddig friss a sztori, amit jobb lett volna a másnapi meglepetések előadásánál lelassítani és megállítani. Kár, hogy a címben kitűzött feladattól és a humoros felütéstől eltévelyedett a szerző, és Pipőt rá-

küldte a hormonkezelés és a szülés utáni depresszió útjára. Talán a feminista mese preconcepciója lebegett a szeme előtt.

Apropó feminizmus! A tizenöt női szerző mellett helyet kapott Parti Nagy Lajos is a gyűjteményben. Az írónők – köztük Berg Judit (*Rumini-sorozat*) és Boldizsár Ildikó (a *Metamorphoses* Meseterápiás Módszer kidolgozója) – szorosan kapcsolódnak a műfajhoz, illetve fontosnak tartják a nőket érintő történetek hiteles megfogalmazását. A *Mese* fiktív szerzője Sárbogárdi Jolán, Parti Nagy Lajos irodalmi konstrukciója (*A test angyala, Ibusár*). Jolán élete se nem kalandos, se nem meseszerű, olvasmányként is alig élvezhető, így Parti Nagy szövegének beemelése – azon túl, hogy legyen itt egy férfi – indokolatlannak tűnik.

De mennyire veheti magát komolyan egy író vagy egy mesefigura? A hősnők közül van, aki beleragad a naív szerepkörbe, és ez pszichológiai torzulásokhoz vezet. Ilyen Molnár T. Eszter hatvanéves aranyhajú Arankája (*Búcsúárja*) vagy Berg Judit gyanútlan Hófehérkéje (*Ő és én*). Berg Judit horrormesének induló, de terjengőssé váló, túlmagyarázott Hófehérke-története nekrofilt csinál a szőke hercegből. Hernyák Zsóka is a pszichopatológia útján jár, csak nagyon apró lábakon, hiszen kis hableánya megcsonkítja Szebát, a rákocskát. Ez a tündérmese szadista rémálomhoz válik hasonlónak (*Vonalak*).

Nina Yergakov Piroškája, *A szófogadó kislány* önironikusan beszéli el életútját. Ez a legprovokatívabb szöveg: „Igen, elvi szinten persze kurvára bosszant, hogy egy olyan történet hősnője vagyok, amely arról szól: kislány, ne foglalkozz a világ felfedezésével, ne hagyd el a járt utat.” Sajnos az elbeszélő is elkalandozik, letér az útról más-más mesék motívumaiért (tökhintó, sárkány, álom, torony), s ezáltal felhígul a saját története. A nemi szerepeket, a